

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

Figura kamienna św. Florian
z 1767 r.

ZBLITOWSKA GÓRA
ul. Św. Floriana

działka nr 421

Inwestor:

Gmina Tarnów
33-100 Tarnów ul. Krakowska 19
tel. 0-14 / 688-01-01
fax. 0-14 / 688-01-03 / 30
e-mail: urząd@gmina.tarnow.pl

wykonawca :

14. MAR. 2011 mgr Paweł Dziurawiec
konservator dzieł sztuki
33-100 Tarnów ul. Słowików 9
tel. 0-14 624-09-74 tel. kom. 0603 546 213
e-mail: pdziurawiec@poczta.onet.pl

WZROBNIŁO ZE STANGWISKA
KONSERWATORIA

Z up. Małopolskiego Wojewódzkiego
Konservatora Zabytków w Krakowie

KIEROWNIK DELEGATURY W TARNOWIE
mgr Andrzej *Andrzej* *Perd* Ó W 2009-04-20

Dzielo konserwatorskie i dokumentacja są chronione prawem autorskim

1. DANE INWENTARYZACYJNE OBIEKTU

- rodzaj, tytuł: **FIGURA** kamienna św. **FLORIAN**
  - autor: nieznany,
  - czas powstania: 1767r.
  - miejsce przechowywania: **ZBLITOWSKA GÓRA** , działka nr 421, ul. Św. Floriana po lewej stronie drogi Tarnów – Zblitowska Góra – Zgłobice, obok szkoły.
  - wymiary: 361cm wysokości, 77cm szerokości, 66cm głębokości
  - materiał i technika wykonania: na betonowym fundamencie stopnia, kapliczka wykuta z 5 ciosów wapienia pińczowskiego, łączona zaprawą cementową, ubytki i pęknięcia kamienia uzupełnione i klejone zaprawą cementową, wstawki z cegieł.
  - napisy: od frontu, na cokołowej płycinie napis: „ Anno D. / 1.7.6.7. ”
- opis inwentaryzacyjny:

Rzeźba kamienna umieszczona na kamiennym cokole, bez daszku. Figura otoczona jest metalowym płotem z płaskowników w kształcie sztachet, z bramką od frontu, tj. od strony wsch.

Cokół pod rzeźbą ma formę prostokątnego filara z wolutowymi wspornikami po bokach, z podziałem na część cokołową, trzon i gzymsowane zwieńczenie. Część cokołowa (obecnie do połowy swej wysokości zalana zaprawą betonową stopnia) górą posiada profilowane zakończenie, są to: listwa, wąska listwa, wysoka płytką wklęsłą, wąski wałek. Część trzonowa cokołu posiada dużą płaską płaszczyznę od frontu, gdzie wyznaczono rytą ramkę o ściętych narożnikach jako tablicę inskrypcyjną. W jej dolnej części znajduje się data 1767. Boczne płaszczyzny trzonu ozdobione są wysokimi i płaskimi wolutami które na bocznych płaszczyznach mają ornament rocailowy, po bokach wypukłe listwy. Część cokołowa jak i część gzymsowania zwieńczenia przelamują się nad i pod wolutami, tworząc ryzality. Zwieńczenie cokołu jest w formie profilowanego gzymsowania. Od dołu występuje: wąska listwa, wałek, szeroka płytką wklęsłą, wąska listwa, szeroka listwa, wąski wałek, sima i listwa. Rzeźba ustawiona jest na węższym cokoliku, który posiada profile: szeroka listwa (połowa tej szerokości stanowi otynkowane podmurowanie z cegieł), wklęsła, wąska listwa.

Na takim cokole postawiona jest rzeźba kamienna św. Floriana¹.

---

¹ „Święty Florian (?-304r.) – jest świętym bardzo popularnym w Polsce. Patronuje strażakom i hutnikom. Jest postacią historycznie potwierdzoną. Był rzymskim oficerem i stacjonował w pobliżu miejscowości Krens (obecnie Austria). Za wyznanie wiary chrześcijańskiej poniósł śmierć ok. 304 r. utopiony w rzece Enns w okolicach miasta Lorch koło Wiednia.

W późniejszym czasie (VIII-IXw.) nad grobem Floriana wzniesiono opactwo benedyktyńskie St. Florian, potem przejęli je kanonicy laterańscy. W kalendarzu liturgicznym św. Florian widnieje pod datą 4 maja. Część jego relikwii sprowadził do Polski, a dokładniej do Krakowa, Kazimierz Sprawiedliwy w 1184 r., gdzie w dzielnicy Kleparz wystawiono świątynię. Od tego czasu kult świętego bardzo szybko się rozwijał, a wzmocniło go wydarzenie z roku 1528, kiedy to pożar strawił doszczętnie krakowski Kleparz, ocalał jedynie kościół św. Floriana, którego odtąd zaczęto czcić jako patrona chroniącego od ognia i pożaru, stał się również patronem strażaków.

Rzeźba św. Floriana

Rzeźba przedstawia rycerza w zbroi trzymającego lewą ręką zwinięty sztandar a prawą polewającego z naczynia niewielki budynek.

Rycerz stoi w niewielkim kontrapoście na lewej nodze, prawa nieznacznie zgięta jest w kolanie. W prawej ręce opuszczonej wzdłuż tułowia trzyma drewniany skopek, z którego wylewa wodę na niewielki piętrowy budynek z dwuspadowym dachem.

Rycerz lewą ręką (zgiętą w łokciu) podtrzymuje zwinięty sztandar.

Jego głowa jest lekko zwrócona w prawą stronę, wzrok ma skierowany na wprost. Twarz jest pociągła, nos mały, prosty, oczy duże, o dużych powiekach, twarz bez zarostu. Z pod rzymskiego hełmu widoczne są długie włosy układające się na szyi i plecach. Uszy nie są widoczne.

Pancerz na piersiach jest w formie łuski, rękawy krótkie, z łuskowatym zakończeniem z pod nich widoczne krótkie rękawy koszuli, przedramiona odkryte. Pancerz pod szyją wycięty w prostokątny dekolt, z czterolistną rozetą na środku. Dołem z pod pancerza wystaje krótka spódnica, nogi odkryte, do kolan naciągnięte wysokie skarpety, na stopach sandały

Rzeźba wykonana jest poprawnie anatomicznie ale jest niewątpliwie wytworem miejscowego artysty rzemieślnika.

2. STAN ZACHOWANIA OBIEKTU.

Figura jest w złym stanie zachowania, zwłaszcza estetycznym, konieczne są działania konserwatorskie.

Występują ubytki formy rzeźbiarskiej, m.in. utracona jest dolna część drzewca chorągwi (wykonane jest z zaprawy cementowej), brak też jego górnego zakończenia. Rzeźba ma też szereg drobnych płytkich ubytków, np. czubek nosa, krawędzie skopka, płonącego domu, krawędzie gzymsów i ornamentów. Cała powierzchnia Figury jest wypłukana, rozmyta przez wodę, zwłaszcza na części cokołowej, widoczne są użyczenia twardszych, trudniejszych do wypłukania partie kamienia.

Figura pokryta jest czarną fałszywą patyną, porastają ją mchy i glony.

W trakcie poprzedniego remontu wstawiono pod mały cokół rzeźby podmurowanie z cegieł i wytynkowano go zaprawą cementową. Z zaprawy cementowej wykonano też stopień wokół Figury, niestety zalewając najniższy cios cokołu betonem do połowy jego wysokości. Znając na zasadzie analogii podobne figury w okolicy (Wielka Wieś k. Wojnicza, Koszyce Wielkie, Więckowice k. Wojnicza, Gnojnik k. Brzeska,) pod najniższym ciosem cokołu znajdowały się jeszcze stopnie schodów. W wyniku upływu czasu, podnoszenia się drogi w

---

Artyści przedstawiali św. Floriana jako Chrystusowego rycerza w zbroi płytowej i w hełmie z pióropuszem. Od XII w. towarzyszy mu rozwinięty sztandar, a od XV stulecia tarcza i miecz. Pod koniec XV w. pojawiły się nowe atrybuty: naczynia z wodą i dom w płomieniach."

Na podstawie „Leksykon Świętych” Wydawnictwo Pinnex, Kraków 1997 str. 45-48

czasie jej remontów, schody takie zawsze zostawały zasypane ziemią. W przypadku Figury w Zblitowskiej Górze schody te zapewne zostały zalane betonem. Będzie można to dopiero sprawdzić w momencie przenoszenia Figury na nowe miejsce i skuciu obecnego betonowego stopnia.

W czasie tego remontu wymieniono też fugi na cementowe i wykonano nowe metalowe ogrodzenie.

3. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

Przewiduje się, że prace będą prowadzone „*In situ*” lub przewiduje się ewentualne zdjęcie z cokołu samej rzeźby i przewiezenie jej na czas działań konserwatorskich do pracowni w Tarnowie.

W ramach dostępnych środków, w pierwszej kolejności, należy przeprowadzić kompleksową konserwację techniczną i estetyczną Kapliczki. Przeprowadzone zostaną zabiegi wzmacniające strukturę kamienia, zostaną sklejone rozłamane części, usunięte szkodliwe dla kamienia substancje, zostanie odsłonięta naturalna kolorystyka kamienia.

Proponuje się przeprowadzenie dokładnych badań stratygraficznych w celu ustalenia ilości nawarstwień. Wykonane zostaną badania petrograficzne w celu dokładnego określenia rodzaju użytych skał. W czasie badań przeprowadzony zostanie pomiar zasolenia kamienia i zostanie rozpoznany skład ilościowy i jakościowy występujących soli.

Odczyszczenie Figury z nawarstwień cementowych przeprowadzi się bardzo delikatnie metodą mechaniczną, poprzez ich skucie lub starcie przy pomocy kamieni ściernych. Cementowe fugi zostaną przecięte piłą diamentową a następnie skute.

Wcześniej miejsca osypujące się lub mające tendencje do osypywania zostaną zaimpregnowane żywicą silikonową wzmacniającą na bazie estrów kwasu krzemowego Funcosil-KSE-100 w pierwszym etapie nasycenia a następnie Funcosil-KSE-300-E produkcji firmy Remmers.

Sklejenie wszystkich pęknięć wykona się żywicą epoksydową Epidian 5 z zastosowaniem bolców, śrub i kotew z metalu nie korodującego, np. stali nierdzewnej.

Usunięcie nawarstwień czarnej patyny przeprowadzi się kompresami z 10% roztworem kwaśnego węgla amonu a następnie zostanie kamień doczyszczony szczotkami nylonowymi i mosiężnymi. W pracy pomocne może być urządzenie wytwarzające parę pod zwiększonym ciśnieniem „Vapor-Jet”, które zmywać będzie ślady patyny ze struktury kamienia.

Dezynfekcję kamienia przeprowadzi się preparatem Impragnierung-BFA firmy Remmers.

Ciosy kamienia, które wykazywać będą nadmierne zasolenie, zostaną poddane procesowi odsalania metodą swobodnej migracji soli do rozszerzonego środowiska, do kompresów ligninowych lub Entsalzungskomprese firmy Remmers.

Uzupełnienie ubytków poprzedzi dokładna analiza ich zastosowania. Proponuje się uzupełnić tylko te ubytki, które w rażąco sposób przeszkadzają w odbiorze estetycznym, zakłócają porządek architektoniczny lub uniemożliwiają odczytanie kompozycji. Do uzupełniania ubytków proponuje się zastosowanie gotowych mineralnych zapraw sztucznego kamienia o odpowiedniej granulacji i kolorystyce Restauriermortel-SK firmy Remmers. W celu zwiększenia przyczepności kitów do kamienia proponuje się zastosowanie emulsji akrylowej, kontaktowej Aida Haftfest Spezial firmy Remmers. Kity będą pielęgnowane aby uzyskały odpowiednią twardość i przyczepność. Ich powierzchnia zostanie tak opracowana aby nie różniły się fakturą od otaczającego je kamienia. Kolorystyka kitów zostanie skorygowana przy zastosowaniu farb krzemianowych, laserunkowych Funcosil Historic Lasur firmy Remmers lub farby sporządzonej z pigmentów ziemnych i słabego roztworu żywicy Paraloid B-72.

Spoinowanie ciosów Figury proponuje się wykonać podbarwianą zaprawą trasowo wapienną Fugenmortel-TK firmy Remmers lub tynkiem renowacyjnym, magazynującym sole Grundputz-WTA firmy Remmers.

Wzmocnienie strukturalne kamienia zostanie osiągnięte poprzez impregnację, metodą powlekania pędzlem, żywicą krzemoorganiczną Funcosil KSE-300-E a następnie hydrofobizacja preparatem Funcosil-SNL firmy Remmers. Jednoczesne wzmocnienie kamienia z efektem hydrofobowym można uzyskać żywicą Sarsil-W firmy SiP z Nowej Sarzyny.

Drobne ubytki i pęknięcia uzupełni się kitem na spoiwie z Leposilu K- 1

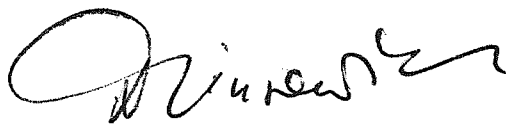
Z całości przeprowadzonych prac zostanie wykonana dokumentacja fotograficzna i opisowa.

4. PROPONOWANE POSTĘPOWANIE KONSERWATORSKIE

1. Dokumentacja fotograficzna stanu zachowania.
2. Zabezpieczenie poszczególnych ciosów w folie i tektury przed demontażem. Demontaż rzeźby św. Floriana za pomocą dźwigu ręcznego i przewiezienie Figury do pracowni w Tarnowie. W trakcie demontażu rozcinanie cementowych spoin piłą diamentową.
3. Wykonanie badań stratygraficznych w celu ustalenia chronologii warstw technologicznych oraz badań petrograficznych i badań nad zasoleniem.
4. Odczyszczenie z brudu, czarnej patyny, mchów i glonów powierzchni kamienia przy pomocy środków chemicznych i wody pod ciśnieniem.
5. Mechaniczne usunięcie nawarstwień cementowych.
6. Dezynfekcja powierzchni Figury preparatem firmy Remmers.
7. Odsolenie metodą swobodnej migracji soli do rozszerzonego środowiska.
8. Podklejenie żywicą epoksydową wszelkich pęknięć, pęcherzy, rozłamów.
9. Impregnacja wzmacniająca kamień preparatem firmy Remmers.
10. Wykonanie uzupełnień ubytków kamienia kitem mineralnym Remmers.
11. Wzmocnienie strukturalne i hydrofobizacja rzeźby żywicą krzemoorganiczną SARSIL W.

12. Scalenie kolorystyczne kitów i uzupełnień farbami krzemo-organicznymi.
13. Montaż rzeźby św. Floriana. Usunięcie fragmentu cokołu wykonanego z cegły.
Poszczególne ciosy łączone zaprawą wapienno piaskową.
14. Wykonanie dokumentacji fotograficznej i opisowej z przeprowadzonych prac.

Tarnów 28.04.2009r.

KONSERWACJA ZABYTKÓW

Paweł Dziurawiec

33-100 Tarnów, ul. Słowików 9

tel. 603-546-213

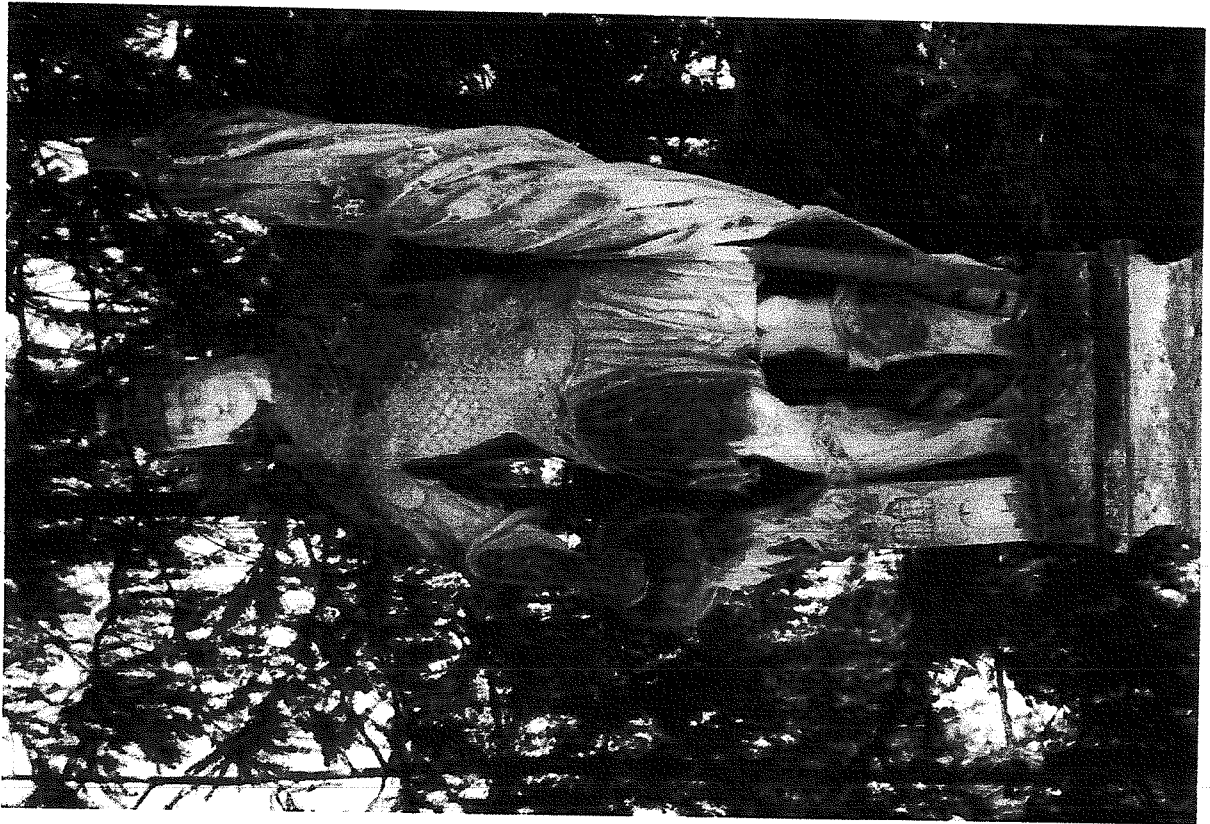
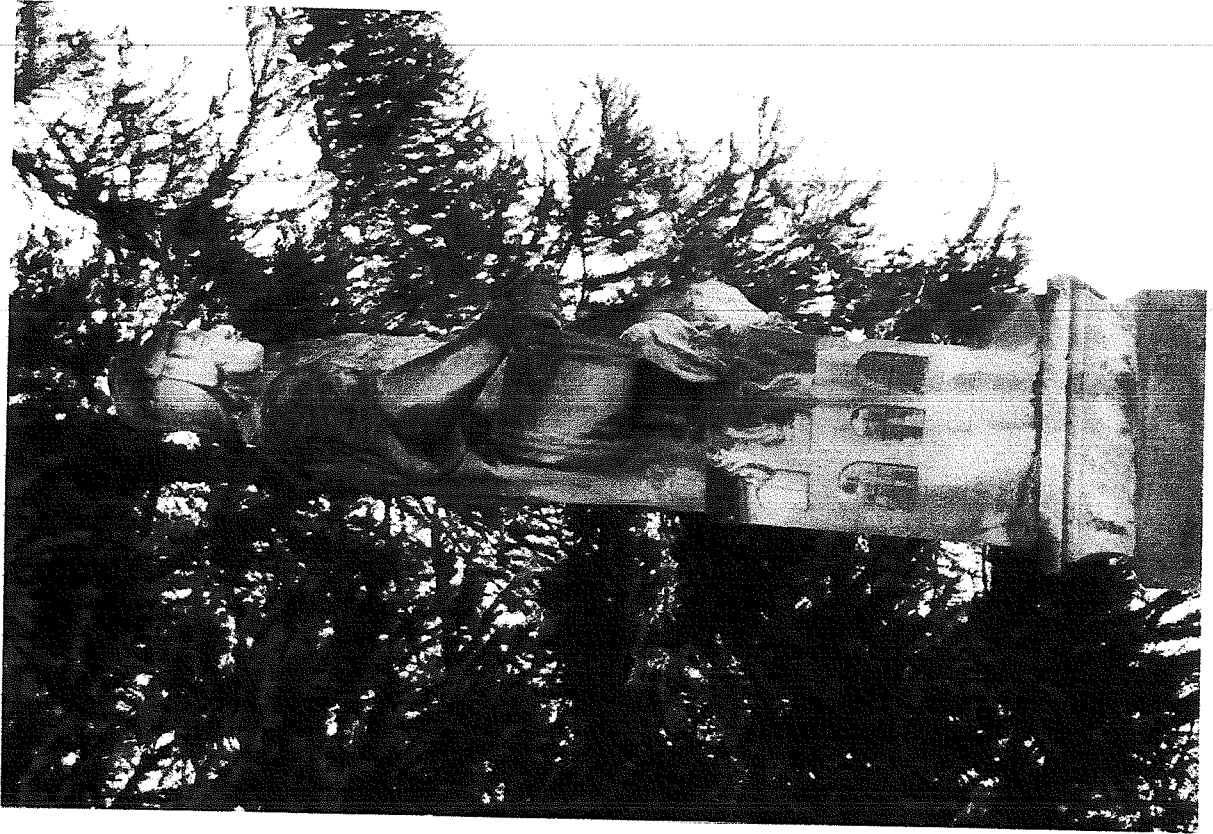
NIP: 873-114-64-84 REGON: 120696833

1. Figura kamienna św. **Florian** z 1767 r. **ZBLITOWSKA GÓRA**
Stan przed konserwacją.
Kwiecień 2009

fot. P. Dziurawiec

arg...
Lugay
14 MAR 2011

Urząd Gminy Tarnów
ul. Krakowska 19,
33-100 Tarnów

Opinia konserwatorska

Dotyczy: planowanych prac konserwatorskich przy figurze kamiennej „Św. Florian” z 1767 r. zlokalizowanej w miejscowości Zbylitowska Góra:

W odpowiedzi na pismo z dnia 07.03.2011 r. (data wpływu: 09.03.2011 r), ze stanowiska konserwatorskiego, pozytywnie opiniuje się i zatwierdza program prac konserwatorskich „Figura kamienna Św. Florian z 1767 r., Zbylitowska Góra”, opracowany przez konserwatora dzieł sztuki Pawła Dziurawiec, Tarnów 2009.04.20. Zezwala się również na przeniesienie figury na działkę nr 700/7, która przeznaczona będzie pod budowę placu centralnego wsi. Ze względu na wysoką wartość artystyczną i zabytkową obiektu, wszystkie prace konserwatorskie, prowadzone muszą być przez dyplomowanego konserwatora dzieł sztuki, specjalizującego się w konserwacji kamienia, w oparciu o w/w program. Transfer obiektu należy przeprowadzić również pod nadzorem konserwatora dzieł sztuki. Po wykonaniu wstępnych badań przy obiekcie, zaleca się powołanie komisji konserwatorskiej do szczegółowych ustaleń.

Program dotyczy jedynie prac konserwatorskich przy obiekcie, z pominięciem postępowania remontowo-budowlanego. Należy wykonać dodatkowe prace wyszczególnione poniżej:

- przebadanie fundamentów figury (w razie konieczności wykonanie nowych)
- wykonanie odwodnienia terenu posadowienia oraz izolacji obiektu
- uporządkowanie terenu wokół kapliczki, podsypanie grysem, bądź wyłożenie kamieniem naturalnym

Z up. Małopolskiego Wojewódzkiego
Konserwatora Zabytków w Krakowie

KIEROWNICZKA DELEGATURY W TARNOWIE
mgr Andrzej Cetera

Otrzymują:

1. adresat + 1 egz. programu
2. a/a + 1 egz. programu